

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

Наталія Сабат, Надія Сабат

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**
методичні рекомендації для студентів ОР “магістр”
спеціальності 231 Соціальна робота

Івано-Франківськ – 2021

УДК 37.013.42(075.8)

С 12

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Педагогічного факультету Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника (протокол № 6 від 25 березня 2021 р.)*

Рецензенти:

Рассказова О. І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради;

Корняк В. С. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка.

С 12 Сабат Н. І., Сабат Н. В.

Актуальні проблеми соціальної роботи і соціальної педагогіки : методичні рекомендації для студентів ОР «магістр» спеціальності 231 Соціальна робота. Івано-Франківськ : НАІР, 2021. 68 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньою програмою підготовки магістрів. Представлене видання рекомендоване для студентів спеціальності 231 Соціальна робота, що навчаються за освітньою програмою «Соціальна педагогіка».

Методичні рекомендації складаються зі: вступу, силябусу дисципліни, загальних рекомендацій до організації самостійної роботи студентів, планів семінарських занять, регламента оцінювання, вимог до контролю успішності студентів та додатків.

УДК 37.013.42:371.321

© Сабат Н. І., Сабат Н. В.

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	18
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	20
РЕГЛАМЕНТ ОЦІНЮВАННЯ.....	40
КОНТРОЛЬ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	41
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Входження України в європейський та світовий освітній і соціальний простір, стандартизація освітніх процедур та стандартів освіти у закладах вищої освіти, уніфікація кваліфікаційних вимог до фахівців різних галузей професійної діяльності зумовили трансформаційні зміни до їх професійної підготовки. Найбільших змін зазнає підготовка фахівців соціальної сфери. Це зумовлене низкою причин: відносно невеликим відрізком часу функціонування цієї професії в Україні; активними змінами у соціальному, політичному, економічному житті країни; зміною суспільних запитів та очікувань від соціального працівника; появою нових категорій клієнтів соціальної роботи; розширенням сфери впливу соціального працівника.

Сучасний фахівець соціальної сфери має бути готовим працювати у змінних умовах, володіти ефективними технологіями соціальної роботи/соціально-педагогічної діяльності, впроваджувати інноваційні моделі надання соціальних послуг, орієнтуватися у змінах нормативно-правового забезпечення соціальної роботи, активно комунікувати з отримувачами соціальних послуг. Майбутні фахівці під час навчання у закладі вищої освіти здобувають низку загальних та спеціальних компетентностей. Цьому слугує, зокрема, навчальна дисципліна «Актуальні проблеми соціальної роботи і соціальної педагогіки». Метою курсу є формування системи знань, умінь та навичок, необхідних для забезпечення реалізації завдань соціальної роботи. У ході вивчення навчальної дисципліни студенти знайомляться з актуальними питаннями соціальної сфери, вчать критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження; показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук; аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи; оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи; демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

Методичні рекомендації розроблено для підготовки здобувачів освітнього рівня «магістр» відповідно до навчального плану для спеціальності 231 «Соціальна робота» (освітня програма «Соціальна педагогіка»).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Педагогічний факультет

кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Рівень освіти другий (магістерський)

Освітня програма Соціальна педагогіка

Спеціальність 231 Соціальна робота

Галузь знань 23 Соціальна робота

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.

м. Івано-Франківськ – 2021 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання курсу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Актуальні проблеми соціальної роботи і соціальної педагогіки
Освітня програма	Соціальна педагогіка
Спеціальність	231 Соціальна робота
Галузь знань	23 Соціальна робота
Освітній рівень	другий (магістерський)
Статус дисципліни	основна
Курс/семестр	2/3
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу

Мета курсу: формувати систему знань, умінь та навичок, необхідних для забезпечення досліджень актуальних питань соціальної роботи.

Завдання курсу:

- ознайомлення з методологічними підходами до дослідження актуальних питань соціальної роботи;
- визначення змісту та завдань, технологій, необхідних для розв'язання актуальних питань соціальної роботи;
- визначення особливостей сучасних технологій у розв'язанні актуальних питань соціальної роботи;
- усвідомлення специфіки упровадження новітніх технологій у дослідженні актуальних питань соціальної роботи;
- ознайомлення з основними факторами оптимізації упровадження новітніх технологій при розв'язанні актуальних питань соціальної роботи.

Компетентності

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у

соціальної сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії.

Фахові компетентності

ФК 1. Здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук, у тому числі методи математичної статистики та кількісні соціологічні методи, стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи.

ФК 2. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.

ФК 3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проєктувати та моделювати соціальні ситуації.

ФК 4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.

ФК 7. Здатність до професійної рефлексії.

ФК 11. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.

ФК 13. Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

Програмні результати навчання

ПРН 2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

ПРН 4. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

ПРН 10. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

ПРН 12. Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної

роботи.

ПРН 18. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Теорія та практика сучасної соціальної роботи	Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.	Опрацювання матеріалу лекції та наукових джерел
2.	Соціально-педагогічні проблеми розвитку і формування особистості в сучасному соціокультурному просторі	Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.	Опрацювання лекційного матеріалу та наукових джерел
3.	Технологія медіаторства у соціальній роботі/педагогіці	Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.	Опрацювання лекційного матеріалу та наукових джерел, підготовка до практичного заняття
4.	Сучасна соціальна робота в громаді	Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення	Опрацювання лекційного матеріалу та наукових джерел,

		соціальної роботи.	підготовка до практичного заняття
5.	Сучасні підходи до надання соціальних послуг сім'ям з дітьми	Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.	Опрацювання лекційного матеріалу та наукових джерел, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
6.	Соціальна робота з сім'ями та дітьми, що належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах.	Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.	Опрацювання лекційного матеріалу та наукових джерел, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
7.	Актуальні проблеми інклюзивної освіти в Україні	Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.	Опрацювання лекційного матеріалу та наукових джерел, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань, вирішення соціально-педагогічних ситуацій
8.	Роль соціальної	Аналізувати соціальний та	Опрацювання

	роботи у протидії пандемічній загрозі	індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.	лекційного матеріалу та наукових джерел, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
9.	Використання новітніх інформаційних технологій у соціальній роботі/педагогіці	Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.	Опрацювання лекційного матеріалу та наукових джерел, виконання індивідуальних завдань

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	0
Практичне заняття	25
Контрольна робота	20
Індивідуальне завдання	5
Екзамен	50
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Вид контролю – екзамен. Максимальна оцінка – 100 балів, з них: 50 балів за написання письмового екзамену; 25 балів за поточне оцінювання; 20 балів – за контрольну роботу;
-----------------------------------	--

	5 балів – за індивідуальне завдання. По завершенні теоретичного навчання середнє арифметичне усіх отриманих у 5-бальній шкалі оцінок на практичних заняттях множитьсє на ваговий коефіцієнт 5, відповідно – максимальний бал за усі отриманні заняття у підсумку може скласти 25 балів.
Вимоги до письмової роботи	Повне та послідовне розкриття питань і завдань роботи.
Семінарські заняття	Максимальна оцінка – 50 балів (25+20+5).
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань.

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, лабораторії, комп'ютери та інше
<p>Література <i>Основна:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Белавін С. П., Мітіна С. В., Орловська О. А. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів : навчальний посібник. Київ : ВД «Гельветика», 2021. 436 с. 2. Практики надання соціальних послуг сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах (науково-методичний збірник) / за ред. Комарової Н. М. Держ. ін.-т сімейної та молодіжної політики, Київський міській центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Київ, 2016. 112 с. 3. Зверева І. Д., Кияниця З. П., Кузьмінський В. О., Петрочко Ж. В. Оцінка потреб дитини та її сім'ї: від теорії до практики : навч. посіб. : у 2-х част. Київ : «Кожній дитині», 2010. Част. 1. 224 с. 4. Кабаченко Н. В. Інноваційні моделі соціальних послуг. Київ : УФСІ, 2006. Ч. 2. 5. Капська А. Й., Пеша І. В. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 232 с. 6. Основи професійної майстерності в соціальній сфері : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2021. 206 с. 	

7. Опалюк Т. Л. Сучасні стратегії надання соціальних послуг : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2020. 118 с.
8. Сабат Н. І., Сабат Н. В. Актуальні проблеми діяльності психологічної служби в системі освіти : навчально-методичний посібник для студентів ОР «магістр» спеціальності 231 Соціальна робота. Івано-Франківськ : НАІР, 2021. 216 с.
9. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
10. Сучасний науково-педагогічний дискурс у вирішенні освітніх проблем : кол. монографія / Харченко С. Я. та ін.; за наук. ред. Харченка С. Я.; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», Старобільськ – Київ : Талком, 2021. 467 с.

Додаткова:

11. Архипова С. П., Бік О. Я. Соціальна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО, звільненими в запас. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 6 (344). Ч. 1. С. 64–77.
12. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка. Схеми, таблиці, коментарі. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 208 с.
13. Белоліпцева О. В. Досвід упровадження змістово-технологічного забезпечення підготовки соціальних педагогів до роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки.* Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. № 3. С. 252–257.
14. Єсіна В. П., Широбокова О. О., Маловічко О. В. Українська модель впровадження інклюзивної освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 2 (340). Ч. 2. С. 287–297.
15. Квітко Н. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2021. № 3 (107). С. 39–48.
16. Кравченко О. І., Хриков Є. М., Васиньова Н. С. Форми взаємодії закладу вищої освіти з територіальними громадами. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 1 (339). Ч. 1. С. 167–176.
17. Левків Г. Я., Коваль Г. В., Подра О. П., Леськів Г. З., Бойко О. Т. Соціальна робота як відображення економічної політики в державі. *Економіка та держава.* 2021. № 6. С. 34–39.
18. Лугінець Н. В., Павлівська І. М., Сафонова О. В., Скиба О. Ю., Шамардіна А. В. Створення безпечного освітнього середовища в закладі середньої освіти з інклюзивним навчанням шляхом запровадження в освітній процес шкільної служби порозуміння. *Науковий журнал*

- Хортицької національної академії. 2020. № 3. С. 47–58.*
19. Луканов Д. В., Сьомкіна І. С. Перспективи діяльності державних органів щодо соціальної адаптації вимушених переселенців. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2021. № 1 (339). Ч. 2. С. 45–52.*
 20. Мальцева О. І. Наукові підходи до визначення вразливості та виокремлення вразливих груп населення. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2021. № 1 (339). Ч. 2. С. 62–71.*
 21. Мальцева О. І. Служба медіації в школі: досвід зарубіжних країн та України. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2021. № 6 (344). Ч. 1. С. 188–196.*
 22. Отрощенко Н. Л. Розробка програми діяльності соціального педагога щодо підтримки неповних сімей в умовах закладу загальної середньої освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2021. № 1 (339). Ч. 2. С. 140–147.*
 23. Пліско Є. Ю., Цокало В. Ф. Політика соціального забезпечення та діяльності соціальних служб України. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2021. № 1 (339). Ч. 2. С. 72–79.*
 24. Попок А., Гребя Р. Система соціальних послуг в Україні: структурно-функціональний вимір. *Демократичне врядування: науковий вісник. 2016. Вип. 16/17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2016_16-17_4*
 25. Психологія індивідуальної роботи з військовослужбовцями : навчально-методичний посібник / О. Дундук, А. Неурова, А. Романишин «та ін.». Львів : НАСВ, 2021. 305 с.
 26. Сабат Н. В., Волошин А. М. Теоретичні підходи щодо дослідження соціальної активності особистості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. Вип. 68. С. 168-171.*
 27. Сабат Н. В., Сабат Н. І. Духовно-моральні цінності у професійному становленні особистості майбутнього соціального працівника. *Обрії. 2019. № 1(48). С. 61–65.*
 28. Сабат Н. І. Транснаціональна сім'я як об'єкт соціальної роботи. *Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів: матеріали доповідей та повідомлень міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 27 вересня 2019 р. / за ред. І. В. Козубовської, Ф. Ф. Шандора. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2019. С. 86–87.*
 29. Сабат Н., Боднар В. Медіасоціалізація як нова складова соціалізації учнів у сучасному інформатизованому суспільстві. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи : збірник тез доповідей учасників VI Всеукр. наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 23 квітня 2021 р. / за ред. Г. Й. Михайлишин, Б. І. Ковбаса; упоряд. :*

- Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ : НАІР, 2021. С. 124–128.
30. Синявська О. Ю. Партнерство поліції і населення – засади взаємодії // *Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph / Maria Curie-Sklodowska University. Lublin : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. Vol. 3. P. 351–369.*
31. Степаненко В. І. Використання інформаційно-комунікативних технологій у профілактичній соціальній роботі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 1 (339). Ч. 2. С. 80–93.
32. Сьомкіна І. С., Шабаєва Н. С. Сутність і особливості соціального захисту населення в українській ретроспективі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 6 (344). Ч. 1. С. 64–77.
33. Трубавіна І. М., Бойко С. М., Ніконенко О. В. Етичні питання спілкування та професійної діяльності соціальних працівників у роботі з сім'єю військовослужбовців. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 6 (344). С. 130–139.
34. Трубавіна І. М., Бойко С. М., Ніконенко О. В. Етичні питання спілкування та професійної діяльності соціальних працівників у роботі з сім'єю військовослужбовців. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 6 (344). Ч. 1. С. 130–139.
35. Трубавіна І. М., Каліна К. Є. Соціальна профілактика алкоголізму серед молоді в Україні: перспективи та реалії сьогодення. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 1 (339). Ч. 2. С. 101–111.
36. Трубник І. В. Соціально-психологічний тренінг як засіб розвитку комунікативних здібностей майбутніх фахівців соціальної сфери. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. № 1 (339). Ч. 1. С. 233–239.
37. Шевченко Ж. М. Основні парадигми соціальної педагогіки в контексті соціальної роботи. *Перспективи та інновації науки.* 2021. № 3. Серія «Педагогіка». Серія «Психологія». Серія «Медицина». С. 173–178.

7. Контактна інформація

Кафедра	кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи м. Івано-Франківськ, вул. Бандери, 1 каб. 802, тел. (0342) 57-00-05 kspsr@pnu.edu.ua
---------	--

Викладач (і) Гостьові лектори	Сабат Наталія Іванівна Викладачі ЗВО України, запрошені за попереднім погодженням; стейкхолдери
Контактна інформація викладача	+38098-6702613 nataliia.sabat@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна добросесність	Викладання курсу та взаємодія зі студентом ґрунтуються на політиці академічної добросесності. Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної добросесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/ Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідують лекції і практичні заняття курсу.
Пропуски занять (відпрацювання)	Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf
Виконання завдань пізніше встановленого терміну	Порядок та організація контролю знань студентів, зокрема, умови пропуску занять (відпрацювання) допуску до підсумкового контролю визначаються Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом

	<p>ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.)</p> <p>https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf</p>
Невідповідна поведінка під час занять	<p>Діяти відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Нова редакція) (зі змінами, накази ректора № 61 від «31» січня 2020 р.; № 361 від 31 липня 2020 р.; № 795 від 31 грудня 2020 р.)</p> <p>https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/01/Polozennia-pro-OOP-25_12_2020-1.pdf</p>
Додаткові бали	<p>Студент може отримати додаткові бали згідно «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.)</p> <p>https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf</p>
Неформальна освіта	<p>Неформальна освіта зараховується згідно Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 819 від 29.11.2019 р., із внесеними змінами наказом № 80 від 12.02.2021 р.)</p> <p>https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf</p> <p><i>Рекомендовані платформи:</i></p> <p>українська освітня платформа Prometheus; безкоштовна освітня платформа Khan Academy; українська студія онлайн-освіти EdEra; онлайн-платформа Coursera.</p>

Викладач

Сабат Н. І.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими *напрямами*:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзаменів або заліків.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і повністю виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

1. Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті усі питання, вказані у плані семінарського заняття).
2. Візьміть у бібліотеці університету джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
3. Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.
4. Прочитайте ці розділи.
5. Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
6. Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
7. Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
8. Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
9. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
10. Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

1. Ознайомтеся з вимогами до реферату.

2. Оберіть тему реферату.
3. Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
4. Складіть план реферату.
5. Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
6. Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
7. Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
8. Оформіть реферат відповідно до вимог.
9. Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Підготовка до підсумкових модульних робіт (ПМР), заліків та екзаменів має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання.

1. Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР, заліку або екзамену.
2. Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).
3. Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
4. Визначте рівень знань з кожного питання.
5. Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять.
6. Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

Примітка

1. При виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, Ви можете звертатися за консультацією до викладача. Про час проведення консультацій повідомляє викладач.
2. Теми, які у повному обсязі виносяться на самостійне опрацювання, та індивідуальні завдання студент має здати викладачу на консультації (дату проведення консультації повідомляє викладач).

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1 Супервізія в соціальній роботі

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Чинники сучасних перманентних змін у соціальній роботі та соціальній педагогіці.
2. Сутність поняття «супервізія», мета, завдання, функції та типи супервізії.
3. Базові цінності супервізії.
4. Етичні і юридичні принципи супервізії.
5. Значення супервізії у підготовці соціальних працівників.
6. Особливості взаємодії супервізора та супервізованого.

II. Тематика рефератів

1. Розвиток супервізії у межах психоаналізу.
2. Супервізія як напрям діяльності соціального працівника.
3. Супервізія як процес взаємодії супервізора та супервізованого.
4. Відповідальність соціального працівника перед користувачами та клієнтами соціальної служби.
5. Відповідальність супервізії за забезпечення реалізації політики організації та за допомогу людині працювати якнайкраще.
6. Розвиток команди та правил групи як одне з вагомих завдань супервізора.
7. Надання висококваліфікованих послуг людям, які їх потребують, як основне призначення установи та її організаційної побудови.
8. Освітня, підтримуюча та спрямовуюча функції супервізії.
9. Кризова супервізія як незаплановане обговорення випадку, що призвів до кризи.
10. Орієнтований на людину підхід як невід'ємна складова завдання та процесу супервізії.
11. Характеристика основних функцій супервізора.

III. Творчі завдання

1. Наведіть приклади використання супервізії у консультуванні та менеджменті.
2. За допомогою прикладів обґрунтуйте, чому супервізію можна розглядати як систему професійної підтримки спеціалістів, що працюють у сфері «людина – людина».
3. Характеристика професійних тренінгів та програм, за якими навчають супервізорів.
4. Випишіть різні визначення супервізії. Як автори визначають мету й завдання супервізії? Виокремте спільні й відмінні характеристики.

5. Охарактеризуйте контрольну та підтримуючу функції супервізії, доведіть взаємозв'язок між ними.
6. Обґрунтуйте важливість підтримуючої ролі супервізії.
7. Підберіть факти, якими можна довести відмінність супервізії від інших аспектів менеджменту.
8. Доведіть, що зміст та процес супервізії мусять бути непригнічуючими та антидискримінаційними, спрямованими на наснаження як користувачів служби, так і персоналу.

Рекомендована література

1. Архипова С., Гайдук Н., Ставкова С. Теорія і практика неперервної професійної підготовки соціальних працівників до супервізійної діяльності в Канаді : монографія. Черкаси : ЧНУ, 2019. 373 с.
2. Астремська І. В. Прикладні методики та основи супервізії в соціальній роботі : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 396 с.
3. Браун А., Боурн А. Супервізор у соціальній роботі: Супервізія догляду в громаді, денних та стаціонарних установах / [пер. з англ. Т. Семигіної]. Київ : Унів. вид-во "Пульсари", 2003. 240 с.
4. Ісаченко В. Теоретико-методичні основи використання методу супервізії у закладах соціальної сфери. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. Вип. 2. С. 71–75.
5. Слосанська Г. І. Супервізія в соціальній роботі: основні підходи та принципи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія "Педагогіка, соціальна робота". 2014. Вип. 30. С. 155–158.

Семінарське заняття № 2–3 Медіація та управління конфліктами

І. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Медіація як вид альтернативного врегулювання суперечок. Ляхович
2. Принципи медіації.
3. Переваги медіації.
4. Процедура медіації. Салій
 - 4.1. Етап 1. Підготовка до медіації.
 - 4.2. Етап 2. Вступна частина медіації (вступне слово медіатора).
 - 4.3. Етап 3. Розповіді сторін.
 - 4.4. Етап 4. Розв'язання проблеми.
 - 4.5. Етап 5. Укладання та підписання угоди.
5. Види медіації.
 - 5.1. Медіація у школах.

- 5.2. Примирення потерпілого та правопорушника.
 - 5.2.1. Медіація як спроба досягнення добровільного порозуміння (примирення) між потерпілим і правопорушником.
 - 5.2.2. Медіація між потерпілими та правопорушниками: світова практика.
- 5.3. Медіація у галузі корпоративного управління.
- 5.4. Медіація в адміністративних справах.
- 5.5. Медіація в соціальній роботі.

II. Тематика рефератів

1. Історія виникнення і розвитку психології управління та конфліктології.
2. Класифікація конфліктів.
3. Принципи профілактики конфліктів та управління перебігом конфлікту.
4. Сучасні знання у галузі технологій переговорів та посередництва в конфліктах.
5. Базові уявлення про загальні поняття та правила безконфліктного спілкування.
6. Роль медіатора у формуванні культури взаємодії в Україні.
7. Розвиток емоційної компетентності медіатора.

III. Творчі завдання

1. Обгрунтуйте, чим сімейна медіація відрізняється від сімейної терапії.
2. Доведіть або спростуйте твердження: «Медіація – не для української культури й ментальності».
3. Ознайомтеся з «Кодексом етики медіатора» (додаток А). У яких видах медіації можуть бути застосовані стандарти цього Кодексу?

IV. Посилання на відеоресурси

Фільм про медіацію_1

<https://youtu.be/vUrqC3cr3hs>

Фільм про медіацію_2

<https://youtu.be/nUKmPhCqhMg>

Спеціалізований курс “Базові навички сімейного медіатора”

<https://youtu.be/XNaXI9I9ZRo>

Медіація (ч. 1), фільм Українського центру медіації

https://www.youtube.com/watch?v=taEx_tzioyg

Медіація (ч. 2), фільм Українського центру медіації

<https://www.youtube.com/watch?v=vShy6eIeENc>

Про сімейну медіацію

<https://www.youtube.com/watch?v=5CVL5QdfMaA>

Шкільна медіація та як її застосовувати

<https://www.youtube.com/watch?v=LRqdjRDLkEk>

Медіація ровесників/ровесниць

<https://www.youtube.com/watch?v=Awy4fe-FAM>

Що таке конфлікти та чому вони виникають?

<https://www.youtube.com/watch?v=Pi7wFk8UmpQ>

Шкільна медіація: навчальний фільм

<https://www.youtube.com/watch?v=yuXZsXgwyE>

Фільм про медіацію

<https://www.youtube.com/watch?v=vUrqC3cr3hs>

V. Питання для дискусії

– Чому дорослі люди не можуть налагодити конструктивну взаємодію, домовитися між собою?

– Чому дорослі доходять до тієї стадії, коли розриваються відносини, або змушені вирішувати свої протиріччя в кращому випадку в медіації, а в гіршому – в суді?

Рекомендована література

1. XVIII міжнародна науково-практична конференція “Конфліктологічна експертиза: теорія та методика” : програма і матеріали, 15 лютого 2019 р., Київ, Україна / [орг. комітет: А. М. Гірник (голова), В. М. Ожоган, Ю. І. Сватко] ; Т-во конфліктологів України, Міжнар. каф. ЮНЕСКО “Права людини, мир, демократія, толерантність та взаєморозуміння між народами” в НаУКМА [та ін.]. Київ, 2019. 51 с. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/15998>
2. Білик Н. Впровадження технології медіації у загальноосвітній школі: виклики сьогодення. *Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць*. Вип. 747. Педагогіка та психологія. Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2015. С. 9–16.
3. Білик Н. Медіація як технологія професійної діяльності соціального педагога та соціального працівника. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти: наук.-метод. журнал*. Випуск 10. Чернівці, 2012. С. 102–103.
4. Білик Н. Місце і значення навчальної дисципліни “Медіація в соціальній педагогіці” в змісті підготовки соціальних педагогів. *Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць*. Вип. 700. Педагогіка та психологія. Чернівці : Чернівецький нац. у-т, 2014. С. 28–33.
5. Білик Н. Теоретико-методичні засади медіації як соціально-педагогічної технології врегулювання шкільних конфліктів. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2016. Випуск 1 (38). С. 41–44.
6. Білик Н. М. Медіація однолітків як технологія вирішення конфліктів у загальноосвітній школі. *Педагогіка та психологія: зб. наук. праць / за заг.*

- ред.: акад. І. Ф. Прокопенка, проф. С. Т. Золотухіної. Харків : Вид-во ТОВ “Щедра садиба плюс”, 2015. Вип. 49. С. 3–12.
7. Білик Н. М. Медіація як соціально-педагогічна технологія вирішення конфліктів у школі. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. 2016. Вип. 69 (3). С. 26–30. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_69\(3\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_69(3)_7)
 8. Білик Н. М. Організаційно-педагогічні умови здійснення посередництва (медіації) однолітків у шкільному середовищі. *Science and educational a new dimension. Pedagogy and Psychology*, III (33), Issue: 66, 2015. С. 23–27.
 9. Білик Н. М. Перспективи впровадження технології медіації однолітків у загальноосвітній школі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 2 (46). С. 189–198.
 10. Білик Н. М. Соціально-педагогічна технологія медіаторства у вирішенні конфліктів між молодшими підлітками : автореф. дис. ... канд. пед. наук / 13.00.05 [наук. кер. Л. І. Тимчук] ; М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 20 с.
 11. Волченко Л. П. Соціально-психологічні особливості подолання конфліктних ситуацій в середовищі старшокласників – досвід шкільної медіації. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2018. № 1. С. 88–98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipp_2018_1_11
 12. Кузів М. З. Застосування медіації для врегулювання конфліктів. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*: науковий журнал / Міністерство освіти і науки України, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. № 3. С. 117–121.
 13. Лопатченко І. М. Система медіації як важлива складова профілактики та вирішення конфліктів у взаємодії органів влади і громадськості. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія: Державне управління. Харків, 2019. Вип. 2 (11). С. 232–241.
 14. Мальцева О. І. Служба медіації в школі: досвід зарубіжних країн та України. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. № 6 (344). Ч. 1. С. 188–196.
 15. Основи медіації в соціальній роботі : навч.-метод. посібник / укл. Тимчук Л. І., Білик Н. М. Чернівці : Видавничий дім “РОДОВІД”, 2016. 132 с.
 16. Практика медіації : словник-довідник / уклад. : С. О. Гарькавець, Л. П. Волченко. Лисичанськ : ТОВ “ФОКСПРИНТ”, 2019. 128 с.
 17. Саламатов В. О. Конфліктологів України Товариство // *Енциклопедія Сучасної України*: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ :

- Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=3236
- 18.Шепель О. “Добре – погано: логіка мислення, що застигла”. URL: <https://www.ukrmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/statti/2115-dobre-pohano-lohika-myslennya-shcho-zastyhla>
- 19.Шепель О. Дорослі “дитячі” потреби та їх роль у конфлікті. URL: <https://www.ukrmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/statti/2113-dorosli-dytyachi-potreby-ta-yikh-rol-u-rozvytku-konflik>
- 20.Шепель О. Професійний стан медіатора – чи потрібно бути милим. URL: <https://www.ukrmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/statti/2114-profesiinyi-stan-mediatora-chy-potribno-buty-mylim>
- 21.Шепель О. Чим сімейна медіація відрізняється від сімейної терапії? URL: <https://www.ukrmediation.com.ua/ua/korysna-informatsiia/statti/2120-chym-simeyna-mediatsiya-vidriznyayetsya-vid-simeynoyi-terapiyi>

Сайти, на яких розміщено матеріали з медіації

Український центр медіації

<https://www.ukrmediation.com.ua/ua/>

Національна асоціація медіаторів України

<http://namu.com.ua/ua/>

Центр дослідження конфліктів та психоаналізу при національному університеті “Києво-Могилянська академія”

<https://www.ukma.edu.ua/index.php/science/tsentri-ta-laboratoriji/tsentr-sotsialnoji-psikhologiji-ta-upravlinnya-konfliktami/zahalna-informatsiia>

Центр досліджень медіації та діалогу при національному університеті “Києво-Могилянська академія”

<https://www.ukma.edu.ua/index.php/science/tsentri-ta-laboratoriji/3907-tsentr-mediatsii>

Семінарське заняття № 4 Сучасна соціальна робота в громаді

1. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Теоретичні основи соціальної роботи в громаді.
2. Нормативно-законодавче забезпечення організації соціальних послуг в ОТГ умовах децентралізації.
3. Концепції та моделі соціальної роботи у громаді.
4. Ресурсне забезпечення соціальної роботи та соціальна інфраструктура у громаді.

5. Соціальні сервіси у громаді.
6. Організаційні форми надання соціальних послуг уразливим групам ОТГ.
7. Зарубіжний досвід вирішення соціальних проблем жителів громади.
8. Методи активізації населення у громаді та залучення НДО.
9. Моніторинг і оцінка якості соціальних послуг в громаді.

II. Тематика рефератів

1. Державне управління соціальною політикою та системою соціальної роботи на рівні громади.
2. Категорії клієнтів фахівця із соціальної роботи в об'єднаній територіальній громаді.
3. Діяльність фахівця із соціальної роботи з надання соціальних послуг населенню у територіальній громаді.
4. Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям у громаді.
5. Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад.
6. Соціальна робота з вимушено переміщеними особами і спільнотами, що постраждали внаслідок конфлікту в Україні.

Рекомендована література

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи : монографія. Київ : Наук. світ, 2006. 363 с.
2. Громада як осередок соціальної роботи з дітьми та сім'ями: метод. матеріали для тренера. Київ, 2004. 69 с.
3. Николаева В. І. Державне управління соціальною політикою та системою соціальної роботи на рівні громади. *Менеджер. Вісник ДонДУУ. Серія “Державне управління”*. 2018. 1(78). С. 20–27.
4. Семигіна Т. В. Робота в громаді: практика й політика. Київ : Вид. дім “КМ Академія”, 2004. 180 с.
5. Слозанська Г. Забезпечення доступу до соціальних послуг в умовах об'єднаних територіальних громад. *Social work and education*. 2016. Vol. 3, no. 2. С. 92–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/socworkeduc_2016_3_2_13
6. Слозанська Г. Категорії клієнтів фахівця із соціальної роботи в об'єднаній територіальній громаді. *Молодь і ринок*. 2017. № 2. С. 68–73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2017_2_16
7. Слозанська Г. Чи здатні діючі державні соціальні агенції ефективно надавати соціальні послуги населенню на рівні ОТГ: вибіркове дослідження. *Social work and education*. 2017. Vol. 4, no. 2. С. 77-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/socworkeduc_2017_4_2_9

8. Слозанська Г. І. Послуга патронату в системі захисту та підтримки сімей з дітьми в об'єднаній територіальній громаді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка. 2018. Вип. 24 (1). С. 214–222. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2018_24\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2018_24(1)_32)
9. Слозанська Г. І. Ролі фахівця із соціальної роботи в територіальній громаді. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2017. Вип. 1. С. 265–268. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_1_73
10. Слозанська Г. І. Роль фахівця із соціальної роботи в процесі реалізації методу організації громад. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2017. Вип. 12. С. 51–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2017_12_13
11. Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи : монографія / Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль : Осадца Ю. В. [вид.], 2018. 381 с.
12. Слозанська Г. І. Упровадження посади фахівця із надання соціальних послуг населенню в умовах об'єднаної територіальної громади: труднощі, що виникають. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Педагогічні науки. 2017. № 1 (1). С. 267–276. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2017_1\(1\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2017_1(1)_36)
13. Слозанська Г. І. Чому варто спиратися на теорії соціальної роботи під час планування інтервенцій у практиці соціальної роботи в територіальній громаді: критичний аналіз. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]*. Педагогічні науки. 2017. Вип. 78 (2). С. 204–209. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_78\(2\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_78(2)_41)
14. Слозанська Г. І. Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування “casework” як методу соціальної роботи в територіальній громаді. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. Вип. 17. С. 111–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2017_17_32
15. Слозанська Г. І., Горішна Н. М. Діяльність фахівця із соціальної роботи з надання соціальних послуг населенню у територіальній громаді. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”*. 2016. № 12. С. 113–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znphist_2016_12_26
16. Соціальна робота у громадах: методичні рекомендації до самостійної роботи / уклад. Т. В. Петренко. Київ : НАУ, 2013. 52 с.
17. Технології соціальної роботи за місцем проживання: навч. посібник / уклад. Іващенко К. В., Коцур І. В. 2-ге вид., оновл. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. 114 с.

18. Шульгіна Л. Теоретико-методологічні засади забезпечення якості підготовки соціального працівника до створення доступного середовища в системі об'єднаної територіальної громади. *Молодь і ринок*. 2020. № 2 (181). С. 163–170.

Документи

1. Про затвердження плану заходів на 2013-2016 роки щодо реалізації Стратегії реформування системи надання соціальних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 208-р від 13.03.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2013-%D1%80#Text>
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 01.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

Семінарське заняття № 5

Специфіка професійної діяльності соціального педагога в інклюзивному середовищі закладу загальної середньої освіти

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Соціальний педагог як суб'єкт розвитку соціальності учнів в інклюзивній школі.
2. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми, які мають психофізичні вади.
3. Функції соціального педагога, що забезпечують створення, існування та розвиток безбар'єрного середовища в школі.
4. Вирішення проблеми соціально-побутової культури дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти.
5. Значення особистісного компонента професійної культури соціального педагога в умовах інклюзивної школи.
6. Соціально-педагогічний супровід як система комплексної підтримки дитини з особливими освітніми потребами.
7. Організація співробітництва соціального педагога з сім'єю, в якій виховується дитина з обмеженими функціональними можливостями.

II. Тематика рефератів

1. Співпраця соціального педагога з асистентом учителя, учителем, батьками дитини з особливими освітніми потребами.
2. Арт-терапія як засіб підготовки дітей з функціональними обмеженнями до самостійного життя.

3. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами.
4. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями.
5. Психолого-педагогічні аспекти процесу введення учня з особливими освітніми потребами в дитячий шкільний колектив.
6. Особливості соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

III. Творче завдання

Ознайомтеся з наведеним нижче алгоритмом та завданнями діяльності практичного психолога і соціального педагога в умовах інклюзивної освіти. Які доповнення ви б унесли? Мотивуйте відповідь.

Алгоритм діяльності практичного психолога і соціального педагога в умовах інклюзивної освіти включає:

1. Ознайомлення з особою справою дитини, історією та особливістю протікання захворювання, співбесіду з представником психолого-медико-педагогічної консультації;
2. Бесіду з дитиною та її батьками, метою визначення рівня можливостей дитини (самообслуговування, спілкування, пізнавальних можливостей, самоконтролю поведінки, емоційно-вольової сфери тощо);
3. Оцінку освітнього середовища, визначення щодо його відповідності до потреб і можливостей дитини. Психолог надає пропозицію щодо здійснення організаційних, функціональних, методичних змін.
4. Вивчення індивідуальних особливостей та психічного розвитку дитини.
5. Проведення психолого-педагогічного консилиуму з метою розробки індивідуальної програми розвитку.
6. Проведення зустрічі з батьками і учнями класу (школи), педагогами з метою формування їх психологічної готовності до взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами.
7. Проведення психокорекційної роботи з метою розвитку потенційних можливостей дитини та відповідного формування особистості.
8. Відстеження соціально-психологічного клімату в колективі та статусу дитини в групі.
9. Сприяння соціальній інтеграції дитини: залучення в позакласну і позашкільну діяльність.
10. Моніторинг рівня адаптованості й інтегрованості учня, адаптація відповідних індивідуальних програм, планів.

Важливо! Щоб не нашкодити дитині, педагогічні працівники, які працюють в інклюзивних або спеціальних класах, мають виконувати лише посадові обов'язки, які відповідають їх фаховій підготовці.

Завдання практичного психолога щодо організації інклюзивного навчання у навчальному закладі

1. Виявлення дітей, у яких виникають труднощі у навчанні, спілкуванні та взаємодії з оточуючими; визначення причин цих труднощів; при потребі, скерування до відповідних фахівців з метою встановлення причин та надання допомоги.

2. Виявлення причини соціального неблагополуччя або затримки у розумовому розвитку дитини шляхом спостережень, аналізу навчальної документації, проведення консилиумів з вчителями.

3. Проведення спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб.

4. Участь, у межах своєї компетенції, у складанні розгорнутої психолого-педагогічної характеристики на дитину та її індивідуального плану розвитку.

5. Участь в підготовленні документів для розгляду на засіданнях психолого-медико-педагогічних консультацій.

6. Ознайомлення з висновками і рекомендаціями психолого-медико-педагогічних консультацій щодо організації навчання дитини та надання їй додаткових послуг; розробка індивідуального плану корекційно-розвиткової роботи.

7. Участь у розробці необхідної адаптації навчальних матеріалів, підходів, а саме, надання рекомендацій педагогам щодо врахування особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини при визначенні форм і методів роботи з нею.

8. Сприяння створенню позитивного мікроклімату в колективі, проведення заходів, спрямованих на профілактику стигматизації і дискримінації у шкільному оточенні, формування дружнього та неупередженого ставлення до дитини з особливими освітніми потребами.

9. Надання у межах своєї компетенції консультативно-методичної допомоги педагогам у роботі з дитиною.

10. Налагодження співпраці з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з особливими освітніми потребами та приймають участь у розробленні індивідуальної програми розвитку.

Завдання соціального педагога щодо організації інклюзивного навчання у навчальному закладі

1. Захист і забезпечення прав і свобод дитини з особливими освітніми потребами в умовах навчального закладу та під час перебування дитини в сім'ї.

2. Виявлення дітей, у яких виникають труднощі спілкуванні та взаємодії з оточуючими або які проживають у сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах.

3. Визначення соціальних питань, які потребують негайного вирішення причин та труднощів; при потребі, скерування до відповідних фахівців з метою надання відповідної допомоги.

4. Визначення статусу дітей з особливими освітніми потребами в колективі, надання рекомендацій класоводу, класному керівникові щодо шляхів ефективної інтеграції такої дитини в колектив однолітків, формування позитивного мікроклімату в дитячому колективі.

5. Поширення інформації про засади інклюзивного навчання серед педагогів, батьків, дітей з метою формування дружнього та неупередженого ставлення до дитини з особливими освітніми потребами.

6. Участь у складанні розгорнутої психолого-педагогічної характеристики на дитину та її індивідуального плану розвитку; участь в роботі психолого-педагогічного консилиуму.

7. Забезпечення дитини з особливими освітніми потребами та її батьків інформацією про інфраструктуру позашкільних навчальних закладів у мікрорайоні, місті, селі, сприяння щодо участі дитини в гуртках, секціях з урахуванням її можливостей.

8. Представлення інтересів дитини з особливими освітніми потребами у відповідних органах і службах.

Рекомендована література

1. Актуальні питання теорії і практики інклюзивного навчання у закладах освіти : монографія / [кол. авт. : Гаврилова Н. С., Миронова С. П., Платаш Л. Б., Романюк С. З. та ін.] ; за заг. ред. Л. Б. Платаш – Регіон Емілія-Романья. Чернівці : Технодрук, 2020. 572 с.
2. Алмаші О., Кушнір І., Старова Ю. Специфіка професійної діяльності соціального педагога в інклюзивному середовищі закладу загальної середньої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2019. № 3 (186). С. 57–61.
3. Василенко О. М. Соціально-педагогічна робота з учнями з особливими потребами в загальноосвітній школі інклюзивної орієнтації. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету “Україна”*. 2012. № 5. С. 29–33.
4. Годлевська А. І., Шкляр Л. С. Теоретичні аспекти вирішення проблеми соціально-побутової культури дітей з інвалідністю в умовах інклюзивної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 25. С. 16–22.
5. Захарова Н. М. Особливості соціально-педагогічного супроводу інклюзивного навчання учнів в умовах загальноосвітньої школи. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2011. № 3/4. С. 40–49.
6. Інклюзивний простір: poradnik для педагогів та батьків : навчально-методичний посібник / уклад. Т. В. Логвін. Чернігів : Десна Поліграф, 2018. 188 с.
7. Інклюзія від А до Я: нормативно-правові та методичні основи роботи педагогічних працівників в інклюзивно-освітньому середовищі : практичний посібник / уклад. Н. В. Тарасенко, Л. В. Кондрацька, О. І. Рассказова. Харків : ТОВ «Типографія «КСК», 2019. 98 с.
8. Кальченко Л. В. Місце соціального педагога в інклюзивній освіті України. *Індивідуальний супровід дітей з особливими потребами: роль НРЦ у процесі інклюзивної освіти* : збірка матеріалів міжн. науково-практичної конференції, м. Львів, 29-30 вересня 2016 р. Львів : Тріада плюс, 2016. С. 85–90.
9. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : Саміт-Книга, 2009. 272 с.
10. Моїсеєнко К. Соціально-психологічний супровід інклюзивної освіти. *Соціальний педагог*. 2009. № 11. С. 62–64.
11. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах нової української школи : [навчально-методичний посібник] / укл. Л. І. Чопик. Вінниця : КВНЗ «ВАНУ», 2019. 39 с.

12. Порошенко М. О. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
13. Психологічний супровід інклюзивної освіти: методичні рекомендації / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівської. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.
14. Рассказова О. І. Розвиток соціальності учнів в умовах інклюзивної освіти: теорія та технологія : монографія. Харків : ФОР Шейніна О. В., 2012. 468 с.
15. Рассказова О. І. Соціальний педагог – суб'єкт розвитку соціальності учнів в інклюзивній школі. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2013. № 4. С. 72–79.
16. Тельна О. А., Маланчій В. О., Дацьо Н. О., Сидорів С. М., Селепій О. Д., Весніна Н. В., Приймак Н. П., Сидорів Л. М. Сходінки інклюзії : наук.-практ. посібник для педагогів, студентів та батьків. 2-ге вид., випр. та доп. / за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ : видавець Кушнір Г. М., 2019. 156 с.
17. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посібник / укладач Скрипник Т. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.
18. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 248 с.
19. Ясірко Н. І. Особливості соціально-педагогічної роботи з учнями з особливими потребами в умовах загальноосвітніх закладів. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія : Соціально-педагогічна. 2013. Вип. 23 (2). С. 140–146.

Семінарське заняття № 6

Коучинг у діяльності соціального працівника/педагога

1. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Історія виникнення та сутність коучингу.
2. Професійні стандарти коучингу.
3. Особливості коучингового процесу.
4. Основні інструменти коучингу та їхнє застосування у соціальній роботі/педагогіці.
 - 4.1. Техніка «Колесо балансу»
 - 4.2. Модель GROW
 - 4.3. Стратегія Уолта Діснея
 - 4.4. Піраміда Роберта Ділтса
 - 4.5. Техніка шкалювання
5. Допоміжні техніки у коучинговому процесі

- 5.1. Використання метафор
- 5.2. Метафоричні асоціативні карти
- 5.3. Техніка «воронка запитань»
- 5.4. Техніка «картезіанські запитання»
- 5.5. Техніка «SMART» (визначення критеріїв задач)
- 5.6. Модель SWOT
- 5.7. Вправи, спрямовані на самопізнання та розвиток особистості
6. Розвиток особистості клієнта соціальної роботи в контексті коучингового підходу.

II. Тематика рефератів

1. Коучинг як технологія формування професійної компетентності соціального педагога/працівника.
2. Коучинг як технологія розвитку лідерства у сфері соціальної роботи.
3. Технологія коучингу у роботі соціального педагога.
4. Технологія коучингу у роботі соціального працівника.

Рекомендована література

1. Коучинг – інструмент особистого і професійного розвитку. URL: <http://www.lifecoach.com.ua/>
2. Лоза Т. В. Розвиток особистості клієнта соціальної роботи в контексті коучингового підходу. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* 2018. № 2 (16). С. 109–113.
3. Нежинська О. О., Тименко В. М. Коучинг у діяльності практичного психолога системи освіти: спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти / НАПН України, Ун-т менедж. освіти. Київ, 2015. 44 с.
4. Нежинська О. О., Тименко В. М. Коучинг як інструмент соціально-психологічної допомоги клієнту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка.* Вип. 23: збірн. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 182–187.
5. Нежинська О. О., Тименко В. М. Коучинг як технологія розвитку лідерства у сфері освіти. *Вища освіта України.* 2017. № 2 (додаток 1); Тематичний випуск “Університет і лідерство”. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. С. 65–68.
6. Нежинська О. О., Тименко В. М. Коучинг як технологія формування професійної компетентності освітянина. *Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Мукачеве,*

- 17-18 травня 2017 р. / ред. кол. : Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачево : Вид-во МДУ, 2017. С. 194–196.
7. Нежинська О. О., Тименко В. М. Основи коучингу : навчальний посібник. Київ; Харків : ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2017. 220 с.
 8. Сайко Н. О. Технологія коучингу у роботі соціального педагога. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. № 3 (78). С. 207–214.
 9. Чубук Р. Соціальний коучінг як функціонально-обумовлена необхідність підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. 2007. № 9. С. 103–107.
 10. Чубук Р. В. Педагогічні умови формування спроможності соціального педагога до виконання функцій соціального коучингу при роботі із студентською молоддю. *Наука і освіта: науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України*. Одеса : Вид-во ПНЦ АПН України, 2008. №1-2. С. 121–125.
 11. Чубук Р. В. Сутність та структура спроможності соціального педагога до виконання функцій соціального коучингу при роботі із студентською молоддю. *Наукові праці: науково-методичний журнал*. Т. 75. Вип. 62. Педагогічні науки. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. С. 98–103.

Семінарське заняття № 7

Зелена соціальна робота (green social work) як одна з сучасних концепцій соціальної роботи

1. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Чинники формування нових моделей соціальної роботи в Україні. Теоретичні концепції зеленої соціальної роботи.
2. Ідеї сталого розвитку у документах міжнародних фахових організацій соціальних працівників. Документ «Світові пріоритети соціальної роботи і соціального розвитку: зобов'язання щодо дій» (ухвалений Міжнародною федерацією соціальних працівників, Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи і Міжнародною радою соціального добробуту у 2012 р.) [The Global Agenda for Social Work and Social Development / International Federation of Social Workers. URL: www.globalsocialagenda.org] про сприяння стабільності довкілля та життєвого середовища людини як пріоритет соціальної роботи.
3. Співпраця з міжнародними неурядовими та підприємницькими організаціями щодо формування у населення раціонального користування природними ресурсами як розроблення методології соціальної роботи на міжнародному рівні.

4. Залучення представників влади щодо боротьби за доступність та справедливий розподіл природних ресурсів для всіх категорій населення як розроблення методології соціальної роботи на національному рівні.
5. Зменшення негативного впливу транспорту, постачання енергії, будівництва та кількості відходів на довкілля засобами соціальної роботи на місцевому рівні.
6. Теоретизування та стратегічне планування напрямів зеленої соціальної роботи з метою популяризації глобальної ідеї сталого розвитку та отримання практичного досвіду її втілення на професійному рівні.
7. Співпраця з громадськими діячами та громадськими організаціями у сфері соціальної роботи та соціального підприємництва, які мають практичний досвід запровадження сталого розвитку громади, як індивідуальний рівень усвідомлення ролі та значення зеленої соціальної роботи.

II. Тематика рефератів

1. Роль соціального працівника у забезпеченні гідних умов навколишнього середовища та екологічної справедливості.
2. Робота соціального працівника зі зміни соціального контексту та збереження довкілля.
3. Специфіка практики втручання соціальних працівників в умовах екологічних та техногенних катастроф.
4. Посилення ролі місцевих громад у процесах досягнення цілей сталого розвитку, які можуть бути реалізовані засобами зеленої соціальної роботи та соціального підприємництва.
5. Важливість екосоціальних підходів і формування життєстійкості вразливих груп у громадах.

III. Творчі завдання

1. Законспекуйте тези книги британської дослідниці Лени Доміnellі «Зелена соціальна робота: від кризи навколишнього середовища до екологічної справедливості» [Dominelli L. Green social work: From environmental crises to environmental justice. Cambridge : Polity Press, 2012. 207 p.].
2. Обґрунтуйте потребу підготовки соціальних працівників до розвитку громад та до дій в умовах екстремальних ситуацій.

IV. Питання для дискусії

1. Чи потрібна зелена соціальна робота в Україні? Мотивуйте відповідь.
2. На які теорії й моделі опирається концепція соціальної роботи? Яка роль у її поширенні філософії сталого розвитку та структурного підходу до розв'язання проблем соціальної нерівності та бідності?
3. Доведіть або спростуйте твердження: «Появі зеленої соціальної роботи як теорії та практики передували формування екологізму як напряму соціологічного

і психологічного дискурсу, а також політичного мислення і соціальний активізм на рівні громад, привнесення питань екології у політичний порядок денний, зокрема артикуляція суспільних запитів на екологічну справедливість, і розвиток так званих зелених технологій у різних сферах суспільного життя».

Рекомендована література

1. Dominelli L. Green social work: From environmental crises to environmental justice. Cambridge : Polity Press, 2012. 207 p.
2. The Global Agenda for Social Work and Social Development / International Federation of Social Workers. URL: www.globalsocialagenda.org
3. Махнборода Д. О., Кузьміна М. О., Кузьмін В. В. Зелена соціальна робота: чи потрібна вона Україні? *Інноваційний потенціал соціальної роботи в сучасному світі: на межі науки та практики : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції*. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2021. С. 22–24.
4. Семигіна Т. Чому соціальна робота набуває зеленого кольору? *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 2. С. 11–27.

Семінарське заняття № 8

Особливості використання новітніх інформаційних інтернет-технологій у психолого-педагогічному консультуванні

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. З історії започаткування онлайн-консультування в західноєвропейських країнах та США (80-90-ті роки ХХ ст.).
2. Клієнт-центрована парадигма К. Роджерса, в межах якої здійснюється онлайн-консультування.
3. Інструменти для проведення психолого-педагогічних консультацій.
4. Форми роботи інтернет-консультантів.
5. Переваги та недоліки онлайн-консультування.
6. Особливості онлайн-консультування різних категорій клієнтів.

II. Тематика рефератів

1. Специфіка проведення соціальним працівником дистанційного консультування в мережі Інтернет.
2. Особливості використання соціальним працівником новітніх інформаційних технологій у консультуванні.
3. Інтернет-консультування як нова технологія в практиці роботи соціального працівника.

III. Творчі завдання

1. Складіть план онлайн-консультування сім'ї, що опинилася у складних життєвих обставинах.
2. Підберіть онлайн-інструменти для консультування клієнтів із числа внутрішньо переміщених осіб.

Рекомендована література

1. Афанасьєва Н. Є. Моделі і способи інтернет-консультування фахівців екстремальних видів діяльності. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Збірник наукових праць. Вип. 13. Харків : НУЦЗУ, 2013. С. 13–21.
2. Виноградна О. В. Особливості використання новітніх інформаційних технологій в психологічному консультуванні. *Психологічний часопис: збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка*. Київ : Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПУ, 2015. № 2 (2). С. 16–23.
3. Вілюжаніна Т. А. Особливості психологічного консультування в Інтернеті (з досвіду роботи). *Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. 2013. Том 7. Екологічна психологія. Випуск 33. С. 61–71.
4. Іванєко Ю. В. Онлайн-консультування як сучасна технологія в психологічній практиці. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2012. Вип. 9. С. 237–245. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2012_9_35
5. Мицько В. М. Специфіка дистанційного психологічного консультування в мережі Інтернет. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна. 2011. Вип. 1. С. 68–80.
6. Харченко С. Я. Соціально-педагогічне консультування : наук.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Я. Харченко, Н. П. Краснова, Я. І. Юрків; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 403 с.
7. Ясточкіна І. А. Інтернет-консультування як нова технологія в психолого-педагогічній практиці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 25. С. 66–72.

Семінарське заняття № 9

Соціальні мережі як ресурс розвитку інновацій у соціальній роботі

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Особливості використання соціальних мереж у діяльності соціального працівника/соціального педагога.
2. Позитивні й негативні аспекти взаємодії сучасної молоді в соціальних мережах.
3. Вплив сучасних Інтернет-ресурсів на молоді зв'язки з громадськістю.
4. Особливості залучення молоді з особливими потребами до соціальних медіа в Україні.
5. Соціальні медіа у соціальній роботі з молоддю зі слуховими порушеннями.
6. Особливості комунікації в соціальній роботі в умовах пандемії COVID-19.

II. Тематика рефератів

1. Роль соціальної комунікації в сучасному суспільстві.
2. Дистанційні технології у соціальній роботі.

III. Творчі завдання

1. Ознайомтеся з одним із блогів соціального педагога (наприклад, блог Ірини Гошків https://irinagoskiv.blogspot.com/2021/11/blog-post_8.html). Проаналізуйте тематику викладених матеріалів. Змодельуйте тему Вашого блогу, який би Ви могли вести для соціальних педагогів/соціальних працівників, сформулюйте теми контенту (не менше десяти позицій).
2. Доведіть або спростуйте твердження: «В умовах карантинних обмежень частина традиційних джерел комунікації втратила свою ефективність та актуальність, разом з тим потреба в інформації, навпаки, значно зросла».
3. Охарактеризуйте напрями комунікативної взаємодії, які стають все більш актуальними в межах соціальної роботи: створення інтернет спільнот, on-line оформлення документів, проведення on-line консультацій, тренінгів, супервізії тощо.

IV. Питання для дискусії

1. Як змінився комунікативний процес у межах соціальної роботи в умовах пандемії COVID-19? Обґрунтуйте позитивні й негативні сторони таких його проявів, як перехід на дистанційний режим спілкування, поява нових «пандемічних» функцій в діяльності фахівців, поява нових та загострення старих соціальних проблем суспільства.
2. Чат-боти на основі штучного інтелекту: допомога для соціального педагога/працівника чи загроза людству?

Рекомендована література

1. 15 кращих українських проєктів з медіаграмотності 2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2455061-15-krasih-ukrainskih-proektiv-z-mediagramotnosti.html>
2. Байдарова О., Лаврентьева Д. Соціальні медіа у соціальній роботі з молоддю зі слуховими порушеннями. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Соціальна робота*. 2017. № 1(1). С. 39–44.
3. В умовах карантину соціальні працівники працюють у посиленому режимі. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/18478.html>
4. Варивода К. С. Позитивні й негативні аспекти взаємодії сучасної молоді в соціальних мережах. *Науковий огляд*. 2015. № 7 (17). URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/549>
5. Вершиніна В., Кривошеєва Н. Конспект-лекція онлайн тренінгу «Надання соціальних та адміністративних послуг в умовах карантину». URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/search.html?q=надання+адміністративних+послуг>
6. Гуляєва Л., Головка Я. Молодь з інвалідністю в соціальних медіа (матеріали проєкту «SMM навички для посилення інклюзії та зайнятості молоді з інвалідністю»). *Інтернет – освіта – наука 2020: збірник праць XII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 26-29 травня 2020 р. / відп. за випуск В. В. Грабко*. Вінниця : ВНТУ, 2020. С. 62–64.
7. Дюжева К. В. Вплив сучасних Інтернет-ресурсів на молодь і зв'язки з громадськістю: соціокультурний та комунікативний аспект. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2016. Вип. 1. С. 257-265. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cdk_2016_1_24
8. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонові, М. М. Слюсаревського. Національна академія педагогічних наук України. Київ, 2016. 16 с. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/kontseptsiya-vprovadzheniya-mediaosvity/>
9. Плахова О. М., Карчова О. Ю. Особливості комунікації в соціальній роботі в умовах пандемії COVID-19. *SOCIOPROSTIR: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*. 2021. № 11. С. 17–22. URL: <https://doi.org/10.26565/2218-2470-2021-11-02>
10. Прогнімак О. Д. Соціальні мережі як ресурс розвитку інноваційних процесів в інформаційному суспільстві. *Соціоекономіка* : зб. наук. праць. Донецьк : ІЕП НАНУ, 2009. С. 163–175.

РЕГЛАМЕНТ ОЦІНЮВАННЯ

Шкала оцінювання з навчальної дисципліни: 100 балів.

Розподіл рейтингових балів за видами навчальної роботи:

- виконання завдань на практичних заняттях ~ 25 балів;
- виконання контрольної роботи ~ 20 балів;
- виконання творчо-пошукового завдання ~ 5 балів;
- екзамен – 50 балів.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни – середньоарифметичне балів поточної успішності та балів за екзамен.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи:

перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу в цілому та його складових не підвищуються.

За рішенням викладача або кафедри нараховуються заохочувальні бали за наступні види робіт:

- за систематичну продуктивну активність під час проведення аудиторних занять;
- за виконання завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач);
- за участь у конференціях, олімпіадах, іншій – науковій, методичній роботі, отримання сертифіката про неформальну освіту тощо).

КОНТРОЛЬ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Форма підсумкового контролю успішності навчання: опитування (усно); тематичне й модульне тестування (письмово); комп'ютерне тестування; індивідуальне науково-дослідне завдання; письмові самостійні й контрольні роботи; написання рефератів; колоквиуми; складання екзамену.

Контроль успішності студентів здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним

			вивченням дисципліни
--	--	--	-------------------------

Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь, 100-бальна шкала передбачає врахування поточних оцінок, підсумкових балів, балів за контрольну роботу, балів за індивідуальну роботу, а також екзаменаційних балів.

Поточний контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять здійснюється в аудиторії, в години, відведені для семінарських (практичних) занять згідно розкладу. Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять зводяться до того, щоб: виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи; стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять може відбуватись в наступних формах: детальний усний аналіз поставлених питань; вибіркове усне опитування «з місця»; дискусійне обговорення питань; індивідуальне розв'язування практичних завдань, творчих, проблемних запитань чи завдань; фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв.; письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо. Викладач в процесі проведення семінарських (практичних) занять повинен поєднувати різні форми контролю, забезпечуючи опитування більшої кількості студентів, активізації уваги студентської аудиторії.

Результати контролю знань студентів на семінарських (практичних) заняттях оцінюються в національній шкалі (2, 3, 4, 5) і заносяться до журналу обліку роботи академгрупи.

Оцінка 5 «відмінно» ставиться, якщо студент вільно володіє навчальним матеріалом, основними ідеями, концепціями, теоріями, ознайомлений з найновішими досягненнями вітчизняної та зарубіжної науки, знає спеціальну термінологію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історії

становлення науки, логічно висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань. Опрацював джерельну базу. Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань. Виявив глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички щодо застосування знань на практиці, володіє логікою предмета, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу. Відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати. Має синтетичне мислення (тобто вміння бачити зв'язки і тенденції, які безпосередньо не спостерігаються); дає характеристику альтернатив розвитку окремих ситуацій; пояснення того, чому події склалися саме так, а не інакше; вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї; обдумувати ризикованість; терпимо ставитись до своїх та чужих помилок.

Оцінка 4 «добре» ставиться, якщо студент має глибокі і повні знання програмного матеріалу, знає основні ідеї, концепції, теорії, досягнення фахової науки, виявляє розуміння духовних, соціокультурних процесів; визначає причини, сутність, наслідки та значення духовних, соціальних явищ та процесів, зв'язки між ними; робить аргументовані висновки; характеризує ці явища і процеси, вміє порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію, використовуючи різні джерела; вміє виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп й окремих осіб, їх роль в соціокультурному процесі, тенденції та напрями соціокультурного розвитку; оцінювати різні версії й думки про людину і світ; рецензує відповіді студентів; зіставляє і систематизує дані і застосовує їх при характеристиці педагогічних явищ, процесів; виявляє знання термінів та понять; встановлює синхронність подій; вміє аналізувати, синтезувати та узагальнювати значний обсяг фактів, простежуючи зв'язки і тенденції. Проте, наявні незначні неточності, пропуски,

помилки (не більше однієї-двох) та недостатній досвід у творчому застосуванні умінь і навичок; власне ставлення студента висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності: писемне мовлення добре.

Оцінка 3 «задовільно» ставиться, якщо студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними ідеями, поняттями навчального матеріалу. При цьому аргументація слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, наявні помітні прогалини, писемне мовлення спрощене. Має елементарні нестійкі навички виконання завдання.

Оцінка 2 «незадовільно» ставиться, якщо студент не вміє орієнтуватися в матеріалі, має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки, допускається велика кількість помилок у встановленні причинно-наслідкових зв'язків, студент не володіє навичками порівняння, аналізування, синтезування, структурування і т.д.

Виконання *модульних контрольних робіт (МКР)* здійснюється по завершенню вивчення навчального матеріалу даного модуля.

Критерії оцінки завдання модульної контрольної роботи, виходячи з максимальної кількості балів, передбачених за його виконання:

– всі бали передбачені для відповідного завдання (*відмінно*) ставляться в тому разі, коли: відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; студент має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.

– 2/3 балів передбачених для відповідного завдання (*добре*) ставиться в тому разі, коли: відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді; орієнтується в матеріалі; студент має навички користування нормативним матеріалом; допускає 3-4 недоліки.

– 1/2 балів передбачених для відповідного завдання (*задовільно*) ставиться в тому разі, коли: студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; допускає 5-6 недоліків.

– від 1/4 до 1/10 балів у цілих числах (*незадовільно*) ставиться в тому разі, коли: студент виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки.

– 0 балів передбачених для відповідного завдання – ставиться коли студент не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно. У випадку неявки студента на повторне написання модульної контрольної роботи, за неї йому виставляється 0 балів.

Контроль *індивідуальної роботи* може відбуватися під час семінарських (практичних) занять, а також в позанавчальний час та оцінюється максимально в 5 балів. Основне завдання контролю: стимулювання самостійної роботи студентів протягом семестру, підвищення мотивації студентів до набуття знань та вмінь. Перелік індивідуальних (індивідуально-дослідних завдань) розробляється керівниками курсів із залученням викладачів, що ведуть семінарські заняття, та затверджуються на засіданні кафедри. Вони можуть включати: письмове обґрунтоване виконання практичних завдань, задач; складення списку бібліографічних джерел по заданій проблемі; формування

схем, таблиць до відповідної теми; реферування наукових статей; аналіз судової практики з відповідних питань; анотація наукових поглядів по заданій проблемі; конспектування хрестоматійних джерел; аналіз нормативного регулювання (законів, підзаконних, відомчих актів) певного виду відносин та ін.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену і є формою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни. Основна мета підсумкового семестрового контролю – встановлення сукупного змісту знань студентів за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності з рахуванням всіх видів навчальних робіт. Екзамен оцінюється від 1 до 50 балів. Зміст питань, що виносяться на екзамен, форма та структура завдань та їх оцінювання визначається керівником курсу, затверджується на засіданні кафедри.

Правила перескладання змістових модулів

Якщо здобувач вищої освіти не складав змістовий модуль з поважних причин, які підтвержені документально, то він має право на його складання з дозволу завідувача кафедри (за заявою). Здобувач не допускається до складання екзамену, якщо впродовж семестру за змістові модулі сумарно він набрав менше 25 балів. У цьому випадку йому у відомості робиться запис «не допущений» і виставляється набрана кількість балів. Допускається, як виняток, з дозволу завідувача у визначений кафедрою строк виконання здобувачем вищої освіти додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі. Напередодні екзамену викладач подає доповідну декану факультету / директору інституту про недопуск здобувачів академічної групи (груп). Відмітка про недопуск у відомості робиться при наявності розпорядження декана факультету / директора інституту.

Контроль залишкових знань (ректорський контроль)

Контроль залишкових знань (ректорський контроль) – це внутрішній аудит системи управління якістю, який проводиться після складання підсумкового контролю з певної нормативної дисципліни на початку наступного навчального семестру. Мета перевірки залишкових знань – визначити ефективність навчання з відповідної навчальної дисципліни і, зокрема, виявити ступінь засвоєння навчального матеріалу та рівень сформованості у здобувачів вищої освіти необхідних компетентностей. Перевірка залишкових знань полягає в оцінюванні, порівнянні рівня набутих здобувачами вищої освіти на різних етапах навчання, визначенні відповідності форм та методів організації освітнього процесу, що застосовувалися при викладанні навчальної дисципліни, та наданні рекомендацій щодо їх удосконалення. Контроль залишкових знань (ректорський контроль) проводиться згідно з графіком, затвердженого ректором університету. 6. Порядок ліквідації академічної заборгованості Здобувачам вищої освіти, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 49, були недопущені або не з'явилися на підсумковий контроль, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіка ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами. Результати ліквідації академзаборгованості заносяться до відомості перескладання.

Порядок оскарження результатів семестрового (підсумкового) контролю

Здобувачі вищої освіти мають право звернутися до завідувача кафедри, до якої належить викладач, дії якого оскаржуються, з вмотивованою заявою щодо оскарження (апеляції) результатів семестрового (підсумкового) контролю, у якій слід обов'язково вказати конкретну причину оскарження (апеляції). Апеляція подається здобувачем особисто в письмовій формі не пізніше наступного робочого дня після оголошення оцінки. Завідувач кафедри своїм розпорядженням створює апеляційну комісію у складі з трьох викладачів, одним із яких є викладач, дії якого оскаржуються, яка розглядає апеляцію в присутності

здобувача впродовж наступного робочого дня після її подання. У випадку виникнення спірних питань, що не можуть бути вирішені іншим способом, апеляційна комісія може запропонувати здобувачу вищої освіти підтвердити рівень своїх знань усно та / або у тестовій формі з використанням ІТ-технологій. За наслідками розгляду заяви апеляційна комісія може або залишити підсумкову оцінку без змін, або підвищити її. Змінена оцінка виставляється у відомість та підписується особисто головою апеляційної комісії. Рішення апеляційної комісії є остаточним та оскарженню не підлягає. Це рішення доводиться до відома здобувача, який підтверджує це особистим підписом в протоколі апеляційної комісії. Оцінки, отримані здобувачем вищої освіти при складанні підсумкової атестації, виставлені екзаменаційною комісією, що присвоює кваліфікацію, оскарженню (апеляції) не підлягають.

ДОДАТКИ

Додаток А

Кодекс етики медіатора

Вступ

Цей кодекс розроблений на основі Європейського Кодексу (European Code of Conduct for Mediators) медіаторів. European Code of Conduct for Mediators – результат плідної співпраці ініціативної групи медіаторів-практиків, які представляють більш ніж 30 європейських організацій. Кодекс розроблений при підтримці Європейської Комісії і затверджений на конференції у Брюсселі 02.06.04 р.

Кодекс медіатора має слугувати фундаментальним етичним і професіональним путівником для осіб, які займаються медіацією у будь-якій сфері. Стандарти, вписані у цьому Кодексі мають:

- слугувати за путівник для поведінки медіаторів;
- слугувати джерелом інформації для сторін спору;
- підвищувати публічну довіру до медіації як ефективного засобу вирішення спорів.

Стандарти цього Кодексу мають бути застосовані у всіх видах медіації. Проте у визначених випадках на їхнє застосування можуть впливати закони або договір між сторонами.

Організації можуть взяти на себе ці зобов'язання, висуваючи вимоги до своїх медіаторів.

Організації, які надають послуги медіації, також можуть взяти на себе ці зобов'язання, зажадавши від своїх медіаторів дотримання даного кодексу. Організації можуть оприлюднити інформацію про ті заходи, які вони роблять для забезпечення дотримання кодексу з боку своїх медіаторів, наприклад, за допомогою навчання, оцінки і контролю їх діяльності.

Відповідно до кодексу, медіація – це будь-який процес, де дві або більше сторін погоджуються на залучення третьої сторони – надалі “медіатора” – щоб допомогти сторонам вирішити спір за допомогою угоди без судового рішення.

Організації, які надають послуги медіації, можуть розробляти більш детальні кодекси, адаптовані до певного контексту, типу пропонованих послуг або до окремих сфер, таких як медіація в сімейних відносинах, у сфері споживання, трудові спори, відновне правосуддя.

1. Самовизначення

1.1. Медіатор має визнавати, що процес медіації базується на принципі самовизначення сторін.

Самовизначення – фундаментальний принцип медіації. Він вимагає аби процес медіації спирався на здатність сторін досягти добровільного, взаємоприйняттого рішення. Будь-яка сторона може відмовитися від медіації у будь-який час.

Самовизначення – процес приходу до добровільного, не-під-тиском рішення, у якому кожна сторона робить свій власний та зважений вибір стосовно правил процесу та його наслідків. Сторони можуть використовувати принцип самовизначення на будь-якому етапі медіації, включаючи обрання медіатора, обрання правил проведення процедури, участі або відмови від участі та власне результатів.

1) Хоча принцип самовизначення сторін застосовуваний і щодо визначення правил самої процедури медіації, медіатор має балансувати між цим правом сторін та його обов'язком проводити дану процедуру якісно, відповідно до даного Кодексу.

2) Медіатор не має можливості особисто впевнитися в тому, що кожна зі сторін робить вільний та зважений вибір, тому у випадках, де це можливо, є доцільним роз'яснити сторонам важливість консультування з професіоналами, які б допомогли сторонам зробити зважений вибір.

2. Безсторонність, нейтральність

Медіатор має проводити медіації нейтрально. Концепція безсторонності медіатора – центральна у процесі медіації. Безсторонність означає свободу від фаворитизму та неупередженість.

1) Медіатор завжди повинен діяти неупереджено, ставлячи перед собою в якості пріоритетного завдання надавання рівних послуг обом сторонам в ім'я здійснення самої медіації.

2) Персональні характеристики, походження, цінності та вірування чи їх прояви на медіації не мають робити медіатора упередженим щодо учасників.

3) Медіатор не має дарувати чи приймати подарунки, послуги або інші блага, отримання яких викликає сумніви в тому, що медіатор не є безстороннім.

4) Медіатор має проводити медіацію тільки у тих справах, де він здатен залишатися нейтральним та об'єктивним і проводити процедуру в інтересах обох сторін. У будь-який момент, якщо медіатор не в змозі проводити процес нейтрально, він має припинити медіацію.

3. Конфлікт інтересів

1) Конфлікт інтересів – дії чи відносини, які можуть створити враження можливої прихильності медіатора до якоїсь із сторін. Потреба захищати сторони від конфлікту інтересів також стосується поведінки медіатора під час та після медіації.

2) Медіатор не повинен діяти, або, почавши роботу, повинен призупинити діяльність при виявленні обставин, які можуть вплинути на його незалежність або викликати конфлікт інтересів. Обов'язок виявлення таких обставин є неодмінним обов'язком медіатора протягом всього процесу медіації.

3) Медіатор має повідомити сторони про всі відомі йому наявні або потенційні конфлікти інтересів у цій справі.

4) Базовий підхід до питання про конфлікт інтересів відповідає принципу самовизначення. Медіатор зобов'язаний повідомити сторони про всі наявні або потенційні конфлікти інтересів, відомі йому в цій справі, що можуть спровокувати питання щодо нейтральності медіатора.

5) Це може стосуватися (зокрема, але не обмежуючись цим):

А) будь-яких особистих чи ділових відносин з однією із сторін;

Б) будь-якого фінансового чи іншого інтересу, прямого чи непрямого, стосовно результату медіації;

В) випадків, коли медіатор (або співробітник його/її фірми) діяв у ролі іншій, ніж медіатор, на користь однієї із сторін.

6) Таку інформацію медіатор має надати сторонам перед початком медіації, втім у медіатора зберігається обов'язок повідомляти сторонам таку інформацію протягом процесу медіації, по мірі її виникнення. Після такого повідомлення медіатор має відмовитися від продовження процедури медіації, крім випадків якщо всі сторони домовляться залишити цього медіатора.

7) Якщо всі сторони погоджуються продовжувати процедуру медіації будучи поінформованими про такі конфлікти інтересів, медіатор може продовжувати процедуру медіації. Утім якщо конфлікт інтересів дає підстави сумніватися у чесності процесу, медіатор має припинити процес медіації.

8) Медіатор має уникати ситуацій конфлікту інтересів як під час, так і після медіації. Без погодження з усіма іншими сторонами медіатор не має встановлювати професійні стосунки з однією із сторін у зв'язку із справою на медіації або безвідносно до цієї справи за умов, коли це може спричинити до виникнення закономірного питання про чесність процесу медіації.

4. Компетентність медіатора

Медіатор має право проводити процедуру медіації тільки у разі, якщо він має достатню кваліфікацію аби задовольнити обґрунтовані очікування сторін. Медіатори повинні бути компетентні і добре обізнані у процедурах медіації. Це передбачає належне навчання, безперервне оновлення знань і практики медіації у відповідності зі стандартами і принципами акредитації медіаторів.

1) Будь-яка особа може бути обрана медіатором за умови, що сторін влаштовує кваліфікація медіатора. Проте навчання та досвід у медіації зазвичай є необхідним для ефективної медіації. Мінімальний обсяг навчання повинен

складати 40 астрономічних годин, з яких 60 % часу повинно складати практичні заняття, спрямовані на відпрацювання навичок медіатора.

2) Особа, що пропонує свої послуги як медіатора, дає привід сторонам та іншим особам (невизначеному колу осіб) очікувати, що вона має достатній рівень знань для ефективного проведення процедури медіації. У випадку присудової або інших форм обов'язкової медіації, обов'язково (дуже важливо) аби медіатор, призначений сторонам, мав необхідні знання та досвід.

3) Медіатор повинен мати доступну для сторін інформацію стосовно власної підготовки, освіти, досвіду медіатора.

4) Якщо під час проведення медіації медіатор приходиться до висновку про брак власної компетенції для продовження медіації, він має обговорити цю проблему зі сторонами за першої ж нагоди та вжити необхідних заходів аби, зокрема, але не обмежуючись цим, припинити медіації або просити допомоги у компетентної особи (медіатора).

5. Призначення медіатора

1) Вибір медіатора є невід'ємним правом сторін медіації. Вибір медіатора відбувається на незалежній і добровільній основі. Кожна з сторін медіації має рівне право на вибір медіатора.

6. Конфіденційність

Медіатор має захищати/враховувати обґрунтовані/ розумні очікування сторін відносно конфіденційності.

1) Медіатор має поважати обґрунтовані очікування сторін щодо конфіденційності процедури медіації. Очікування сторін стосовно конфіденційності залежать від обставин справи медіації та угод, які вони можуть укласти. Медіатор не може розкривати/оприлюднювати будь-яку інформацію, яку сторона вважає конфіденційною, крім випадків, коли на те отримана згода всіх сторін або того вимагає закон.

2) Медіатор не має права розкривати іншій стороні або іншій особі, інформацію, отриману від сторони в ході приватної зустрічі, без згоди на те сторони, яка надала таку інформацію.

3) Медіатор також має доводити до відома сторін необхідність зберігати інформацію, отриману у ході медіації, у таємниці, а також те, що сторони мають право виробити власні правила щодо конфіденційності.

4) Медіатор може визначати зі сторонами межі конфіденційності, а також обговорювати наслідки порушення цього принципу.

5) Обов'язок всіх учасників дотримуватися конфіденційності фіксується в угоді про конфіденційність, яку медіатор підписує на початку процесу.

7. Процес медіації

7.1 Процес медіації

Медіатор має належним чином проводити процедуру медіації, беручи до уваги різні обставини справи, включаючи можливий дисбаланс сил і норми права, а також брати в розрахунок будь-які побажання сторін і необхідність швидкого врегулювання спору. Сторони повинні висловити добровільне згоду з медіатором щодо правил і способів, якими буде проводитися медіація.

1) Медіатор повинен переконатися, що сторони розуміють особливості процесу медіації, а також роль медіатора і самих сторін у цьому процесі.

2) Медіатор має вжити всіх необхідних заходів, щоб ще до початку медіації сторони зрозуміли всі положення та умови угоди про медіацію, включаючи особливо які б то не було додаткові умови щодо зобов'язань медіатора і сторін відносно конфіденційності.

3) Угода про медіацію, за домовленістю сторін, має бути складений у письмовій формі.

4) Медіатор, якщо вирішує, що це необхідно, може вислуховувати сторони окремо.

7.2. Справедливість процесу медіації

Медіатор є гарантом того, що сторони, залучені в процес, мають рівні можливості.

Медіатор може припинити медіацію і повідомити сторонам, якщо вирішив, що це доречно, у разі, якщо:

А) угода, що готується, на думку самого медіатора, відповідно до обставин справи та його компетентності, не матиме законної сили або виявиться незаконною;

Б) якщо медіатор вважатиме, що продовження медіації навряд чи приведе до врегулювання спору.

7.3. Якість процесу

Медіатор має проводити медіацію чесно, старанно та у спосіб, що відповідає принципу самовизначення сторін.

1) Медіатор має працювати над тим, аби забезпечити якість процесу та сприяти взаємоповазі сторін. Якісний процес вимагає дотримання медіатором старанності та процедурної чесності. Кожній стороні мають бути забезпечені достатні можливості брати участь в дискусії. Самі сторони вирішують, за яких умов вони будуть досягати порозуміння/укладати угоду чи припиняти медіацію.

2) Медіатор має сприяти чесності та щирості сторін у ході медіації та не може умисно перекручувати будь-які факти чи умови у ході медіації.

7.4 Завершення процесу медіації

Медіатор має приймати всі необхідні заходи, щоб гарантувати укладення угоди сторін на основі повноцінної і достовірної інформації, і розуміння умов угоди.

Сторони можуть відмовитися від медіації в будь-який час, без пояснення причин.

Медіатор може, за згодою сторін, в рамках своєї компетентності, інформувати сторони щодо того, як вони можуть оформити угоду і зробити його здійсненим.

7.5. Зобов'язання стосовно процесу медіації

Медіатор має постійно вдосконалювати свою практику медіації.

Медіатор має діяти у спосіб, що розвиває практику медіації.

Медіатор має демонструвати повагу до різних точок зору у галузі, вчитися у своїх колег-медіаторів та співпрацювати з іншими медіаторами задля розвитку професії та кращого служіння людям у розв'язанні конфліктів.

8. Рекламування та заклики

Медіатори вправі рекламувати і просувати свої послуги професійним, правдивим і гідним чином. Медіатор має бути чесним у рекламуванні послуг медіації.

1) Реклама або інше публічне спілкування медіатора стосовно пропонованої послуги або стосовно освіти, тренінгів чи експертизи має бути чесним (правдивим).

2) Медіатор має утриматися від обіцянок і гарантій щодо результатів медіації.

3) Для реклами своїх послуг медіатор не може використовувати імена власних клієнтів, без їхньої згоди.

9. Витрати на проведення процесу і винагорода медіатора

Медіатор або його представник до початку процесу має поінформувати сторони про витрати (включаючи компенсації, збори тощо), пов'язані з проведенням медіації.

1) Сторони на початку медіації мають отримати достатньо інформації про витрати та збори, а також про наявні або потенційні оплати, аби визначити, чи вони все ще бажають скористатися послугами медіатора.

2) Якщо медіатор підвищує витрати після початку медіації, такі витрати мають бути резонними, зважаючи зокрема на вид та складність справи, попередню експертизу суперечки, необхідний для завершення медіації час. Найліпшим шляхом досягнення порозуміння у питанні витрат є визначення всіх умов щодо компенсацій, зборів та витрат сторін, а також порядку зміни

попередніх умов щодо компенсацій, зборів та витрат сторін у письмовій угоді про медіацію.

3) Загальним є правило про сплату витрат на проведення процесу і винагороду медіатора у рівних частках. Рішення про отримання медіатором не однакової за розміром оплати від кожної з сторін приймається сторонами самостійно і не має впливати на його нейтральність у проведенні процесу.

4) Якщо попередньої домовленості не існувало, медіатор повинен щоразу надавати сторонам повну інформацію щодо способу винагороди, який він планує застосувати. Медіатор не повинен погоджуватися на медіацію перш, ніж спосіб його винагороди не буде прийнятий усіма зацікавленими сторонами.

Джерело: Кодекс етики медіатора. URL:
<https://www.ukrmediation.com.ua/ua/pro-tsentr/kodeks-etyky-mediatora/2-kodeks-etyky-mediatora>

Посилання на вебіари

Коучинг в освіті

<https://www.youtube.com/watch?v=rUVM5eZkcq4>

Новий формат зустрічей з батьками як інструмент ефективної співпраці

<https://www.youtube.com/watch?v=RQe11wpH1IE>

Творчий підхід до навчання. Лепбук як засіб ефективного всебічного розвитку учнів.

<https://www.youtube.com/watch?v=5LNsWiRaLk4>

Організація роботи з дітьми з особливими освітніми потребами у закладах освіти

<https://www.youtube.com/watch?v=NKztzLLshKY>

Арт-терапія в педагогічній практиці. Емоційний розвиток особистості засобами арт-терапії

<https://www.youtube.com/watch?v=fe8Mn2CY0UQ>

Навчальний курс «Тайм-менеджмент у професійній діяльності вчителя»

<https://www.youtube.com/watch?v=eesYuvAZ460>

Зразок оформлення реферата

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет

кафедра соціальної педагогіки
та соціальної роботи

РЕФЕРАТ

**ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ:
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Виконала
студентка групи СР-11
Коржик Ірина

Перевірила:
кандидат пед. наук, доцент
Сабат Н. І.

Івано-Франківськ
2021

ПЛАН

ВСТУП.....	3
1. Характеристика основних термінів гендерної педагогіки.....	5
2. Гендерні стереотипи як предмет соціально-педагогічного аналізу...7	
3. Концепти “чоловік”, “жінка” як результат актуалізації психологічних стереотипів українців.....	9
4. Соціальна типізація гендерних стереотипів в українській мові.....	11
5. Фразеологічна репрезентація вікових характеристик чоловіка та жінки.....	13
ВИСНОВКИ.....	15
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	17

ВСТУП

Актуальність теми (1-2 абзаци)

Останнім часом у педагогіці активно застосовують цікаві та інноваційні підходи. Одним із таких є гендерний підхід, який дозволяє розглянути соціальні стереотипи, з іншої точки зору, подивитися на особливості поведінки індивіда в залежності від статі та уявлень про фемінність та мускулінність в межах культури окремого суспільства.

Хто з учених вивчав цю тему

Соціальні стереотипи як одна з найбільш цікавих і небайдужих сфер у функціонуванні суспільства протягом століть вивчалася багатьма дослідниками, такими як У. Ліппманом, Т. Шібутані, В. Трусів, Л. Стрікланд, А. Бодалевим та іншими. Серед українських вчених ґрунтовні дослідження гендерної системи в Україні здійснюють І. Жеребкіна, І. Головашенко, В. Кравець, І. Лебединська, Т. Мельник, Н. Чухим; гендерних стереотипів і гендерних ролей – Т. Виноградова, Т. Говорун, О. Кікінежді, В. Семенов, П. Горностай та ін.

Формулювання мети реферату

Мета реферату полягає у розгляді гендерних стереотипів, які побутують в українському суспільстві.

1. Характеристика основних термінів гендерної педагогіки

Гендерні дослідження зародилися під впливом феміністського руху другої хвилі (60-ті роки ХХ ст.), який виявив проблему нерівності можливостей за ознакою статі при формальній юридичній рівності статей. Боротьба за соціальну рівність на початку ХХІ ст. полягає, окрім іншого, в тому, щоб можливості людини якомога менше визначались фактором статі. Коли на законодавчому рівні ця проблема була вирішена, виявилось, що фактична нерівність за ознакою статі, проте, збереглася в усіх сферах життя. Саме це й стало причиною появи другої хвилі феміністського руху.

Гендерні дослідження привели до розуміння того, що проблема нерівності набагато глибша, ніж це уявлялось; що вона впирається у відтворення нерівності можливостей. Була переосмислена роль культури, популярних стереотипів, упередженості науки у формуванні уявлень про жіноче й чоловіче, про мужність і жіночність та їх роль у творенні бар'єрів перед жінками і чоловіками. Гендерні дослідження вивчають динаміку змін чоловічих і жіночих ролей у суспільстві і культурі, розробляють перспективну стратегію досягнення фактичної рівності можливостей жінок і чоловіків [42, с. 456].

Гендер – досить складне поняття, оскільки розкриває багатоаспектний зміст явища. У науковій літературі воно вживається в кількох значеннях:

- гендер як соціально-рольова й культурна інтерпретація рис особистості і моделей поведінки чоловіка та жінки, на відміну від біологічної;
- гендер як набуття соціальності індивідами, що народилися в біологічних категоріях жіночої або чоловічої статей;
- гендер як політика рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, а також діяльність зі створення механізмів щодо її реалізації.

У всіх цих значеннях гендер вивчається в системі наукових гендерних досліджень.

Гендерні дослідження – напрям наукової діяльності та її соціальної організації, спрямований на вивчення місця, ролі, активності, волевиявлення й самореалізації чоловіків і жінок у змінних історичних умовах соціального буття певної епохи [16, с. 50].

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

... урахування статевої належності; залучення дитини до створення найсприятливіших умов для реалізації нею свого особистісного потенціалу як представника певної статі; формування основ ціннісного ставлення до людей як до представників різної статі та самої себе [36, с. 13].

Мета гендерного виховання – особистісне виховання людини як представника певної статі; формування правильного розуміння сутності моральних норм та установок у взаєминах між чоловіками й жінками, потреби керуватися ними в усіх сферах та видах діяльності.

Зміст гендерного виховання визначається навеолишнім життям: особистим життям людей в умовах сім'ї; взаєминами між представниками певної статі, моральними нормами цих взаємин; сферами діяльності чоловіків та жінок тощо.

Завдання гендерного виховання (за І. Товкач): виховання особистості як представника певної статі; формування соціальної відповідальності у взаєминах, здатності розуміти людину як представника іншої статі, поваги до неї; прагнення мати люблячу, міцну й дружню сім'ю, що відповідає сучасним вимогам суспільства, рівноправності батька й матері в сім'ї, бажання народжувати й виховувати дітей в умовах сім'ї; ставлення до їх виховання як до одного зі своїх основних обов'язків перед суспільством загалом; враховувати й поважати специфічні індивідуальні (статеві) особливості в процесі будь-якої спільної діяльності; усвідомлення себе представником своєї статі, здатність й прагнення

адекватно оцінювати свої вчинки стосовно інших людей з урахуванням статевої належності, необхідних навичок спілкування й взаєморозуміння, уміння любити й дружити з представниками своєї та іншої статі [36, с. 13-14].

Отже, теорія гендеру формується як науковий напрям і навчальна дисципліна, гендерні дослідження сьогодні є надзвичайно актуальними.

2. Гендерні стереотипи як предмет соціально-педагогічного аналізу

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

3. Концепти “чоловік”, “жінка” як результат актуалізації психологічних стереотипів українців

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

Текст Текст Текст Текст Текст Текст Текст

...

ВИСНОВКИ

Нами простежено соціально-педагогічні особливості гендерних стереотипів та фразеологічної актуалізації гендеру.

У рефераті ми класифікували фразеологічний матеріал з точки зору специфіки відображення в ньому гендерних стереотипів. За основу нами було взято класифікацію гендерних стереотипів Т. Говорун, О. Кікінеджі. Так як вищезгадана класифікація включає й стереотипи, які зародилися порівняно недавно і не досить повно представлені у ФО, то зібрані й проаналізовані фразеологізми ми об'єднали в такі семантичні групи: 1) психологічні стереотипи; 2) соціальні стереотипи; 3) вікові стереотипи. У деяких семантичних сферах фразеологічні одиниці важко піддаються чіткому розмежуванню, оскільки тут є тісний зв'язок між представниками обох статей.

Перша група стереотипів базується на відповідних уявленнях про психологічні риси та якості особистості чоловіків та жінок – стереотипи маскулінності-фемінінності. Що стосується зовнішності чоловіка, то найважливішими характеристиками є сила, мужність, здатність забезпечити сім'ю.

Стереотипному уявленню маскулінності приписуються “активно-творчі” характеристики, інструментальні риси особистості, як-от: активність, домінантність, впевненість у собі, агресивність, логічне мислення, здатність до лідерства. Фемінінність, навпаки, розглядається як “пасивно-репродуктивне начало”, що проявляється в експресивних особистісних характеристиках: залежності, турботливості, низькій самооцінці, емоційності. Маскулінні характеристики зазвичай протиставляються фемінінним, розглядаються як протилежні, взаємодоповнюючі.

Однією з характерних рис українського фразеологічного матеріалу є явне переважання негативної оцінки жінки в загальній масі фразеологічних одиниць. Особливо старанно зберігають архаїчні уявлення про жінку фразеологізми, які

приписують їй цілу низку негативних характеристик: балакучість, вередливість, нерозумність.

В основу виокремлення нами другої групи стереотипів покладені соціальні начала. Ця група гендерних стереотипів включає уявлення про розподіл сімейних і професійних ролей між чоловіками і жінками. Аналіз зібраних фразеологічних одиниць показав, що для жінки значущою соціальною роллю вважається роль домогосподарки, матері. Жінці приписується перебування у приватній сфері життя – дім, народження дітей, на неї покладається відповідальність за взаємини в сім'ї. Чоловікам приписується активність у громадському житті, професійний успіх, відповідальність за забезпечення сім'ї. Порушення гендерних ролей призводить до конфліктів.

Низка стереотипів стосується специфіки змісту чоловічої та жіночої праці. Відповідно до традиційних уявлень вважається, що жіноча праця має носити виконавський, обслуговуючий характер, бути частиною експресивної сфери діяльності. Для чоловіків можлива творча і керівна робота. Їхня праця визначається в інструментальній сфері діяльності. Традиційно чоловічі ролі суспільно значущі, а жіночі – часто обмежуються сімейними рамками тому перші автоматично стають домінуючими в соціальному житті.

Третю групу – вікові стереотипи – ми умовно поділили на кілька підгруп: фразеологізми, які розглядають ставлення суспільства до віку чоловіків та жінок; вік як один із чинників створення сім'ї; повторний шлюб. Зміст проаналізованих нами прислів'їв та приказок засвідчив неоднакове ставлення суспільства до віку чоловіків та жінок. Так, чоловікам прожиті роки надають солідності, статечності, мужності, тоді як для жінки роки – обуза: втрачена краса, нижчі шанси вийти заміж тощо. Стосовно шлюбу, то старшому чоловікові легше створити сім'ю, ніж жінці.

Однак занадто велика різниця у віці не схвалюється українською фразеологією, адже молода дружина має інші від старого чоловіка захоплення,

інші погляди на життя. Також молода дружина буває причиною неспокою і ревності старшого за себе чоловіка.

У прислів'ях і приказках віддзеркалено також народну мудрість щодо необхідності вчасного створення сім'ї. Різниця подружжя у віці виправдана, якщо молодшою в сім'ї є дружина. Ще один аспект гендерних стереотипів відображає менші можливості на створення сім'ї тих, хто вже був у шлюбі. Ми знайшли також прислів'я, в яких і чоловіків, і жінок застерігають від шлюбу зі старими.

Усі групи стереотипів тісно переплетені між собою, мають міцні позиції в суспільстві, а тому суттєво впливають на нього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник української мови : близько 40 000 слів / [упоряд. Т. В. Ковальова]. Харків : Фоліо, 2005. 767 с.
2. Венжинович Н. Позитивна репрезентація людини у фразеологізмах української мови. *Українська мова*. 2010. № 2. С. 33-43.
3. Галустян Ю. М., Новицька В. П. Деякі аспекти гендерної ідентифікації та соціалізації особистості. *Український соціум*. 2004. № 1. С. 7-13.
4. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа. Головне вид-во. 1985. 360 с.
5. Говорун Т., Кікінеджи О. Гендерна психологія. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 308 с.
6. Данилевська О. Гендерна лінгвістика й мовна освіта школярів: чому дітям варто знати про гендерні упередження та стереотипи, закріплені в мові. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2009. № 4. С. 16-19.

Для заметок

Навчально-методичне видання

Сабат Наталія Іванівна, Сабат Надія Володимирівна

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

методичні рекомендації для студентів ОР «магістр»
спеціальності 231 Соціальна робота

видання друкується в авторській редакції

Підписано до друку 18.08.2021 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний
Друк цифровий
Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк. арк.
Наклад 100 прим.

Видавництво
«НАІР»
Івано-Франківськ, Симоненка, 1
(0342) 50-57-82, 0504336793
email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції № 4191 від 12.11.2011 р.